

VARIA

VII

Bratislava
Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV
1998

VARIA

VII

**Zborník materiálov zo VII. kolokvia mladých jazykovedcov
(Modra-Piesok 3. – 5. 12. 1997)**

**Zostavila
Mira Nábělková**

**Bratislava
Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV
1998**

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV
Bratislava

Vedecký redaktor
PhDr. Slavo Ondrejovič, CSc.

Recenzent
Prof. PhDr. Ján Horecký, DrSc.

1. Typ, ktorý vznikol spojením dvoch substantív, napr. *Drevovýroba*. Tento typ je málo rozšírený.
2. Typ, v ktorom je spojená skrátená časť slova s reálnym slovom, napr. *Stavoprojekt*. Tento typ je rozšírenejší.
3. Typ, ktorý je utvorený zlúčením dvoch skrátených častí, napr. *Polyfol*, *Eurotrans*, *Agroing*. Tento typ je najrozšírenejší.

Literatúra

- IMRICHOVÁ, M.: Zvukové ustrojenie logonym. In: VARIA VI. Bratislava, SJS pri SAV 1997, s. 149 – 154.
- ODALOŠ, P.: Ako pomenovať privatizovaný objekt. Ludové noviny, 6. 12. 1990, s. 10.
- ODALOŠ, P.: K problematike názvov firiem. In: Studia Academica Slovaca. 24. Prednášky XXXI. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mlacak. Bratislava, Stimul 1995, s. 127 – 134.

Toponymá v komunikácii malých sociálnych skupín

Jaromír Krško

FHV UMB Banská Bystrica

Doterajšie pohľady na označovanie a pomenovanie priestoru sa v slovenskej onomastike vyznačovali záujmom o významovú stránku *propria*, jeho denotačné stránku, prípadne sa záujem sústredoval na motiváciu *propria*.

Kultúrna antropológia si všíma priestoru ako prírodnú, sociálnu a kultúrnu dimenziu ľudského bytia. Jednotlivé vedné odbory na tento fenomén nazerajú rôzne, pričom však dochádza k funkčnej kontaminácii týchto názorov. Etnologička V. Feglová vo svojej štúdii *Priestor ako antropologický fenomén* (1993) vyslovila niekoľko závažných názorov a otázok, na ktoré odpovedala z pohľadu etnológa. Pohľad onomastika na túto problematiku je trochu odlišný a zároveň doplňujúci.

Označovanie jednotlivých onymických bodov v teréne je záležitosťou sociálnej interakcie ľudí žijúcich v danom priestore. Preto existujú pomenovania terénnych útvarov známe a používané v celej obci, ktoré sa označujú ako chotárne názvy. Tieto názvy sa tradujú z pokolenia na pokolenie a podľa významnosti pomenovaného objektu môžu pretrvať celé desiatky rokov, ba i storočia.

Z globálneho pohľadu hovoríme o pohybe spoločnosti ako celku, ale v skutočnosti sa spoločenstvo delí na menšie sociálne skupiny, ktoré koexistujú v určitom priestore. Tieto skupiny sú vytvárané na základe spoločných, zjednocujúcich prvkov – veku (deti, mládež, dospelí), záujmov (poľovníci, rybári), spoločnej činnosti či príbuzenských vzťahov. Každá mikrosociéta má vlastný pohľad na priestor v ktorom sa pohybuje, rozdielny citový vzťah k nemu, z čoho potom nutne vyplýva odlišný výber jednotlivých geomorfologických bodov, ktoré sa (po následnej proprializácii) stávajú súčasťou onymickej sústavy týchto mikrosociét. Takéto názvy označujeme termínom **mikrosociálne toponymá (MST)**. Základnou charakteristikou MST je ich použitie v malej, relatívne uzavretej sociálnej skupine, z čoho vyplýva nízka komunikačná potencia a slabá ustálenosť týchto topónym pomenúvajúcich často málo dôležité geomorfologické objekty.

Podľa veku vyčleňujeme **detské MST** a **mládežnícke MST**. Formálnym rozhraničujúcim bodom týchto skupín je vek – 12. rok, v ktorom dochádza k biologickým i psychickým posunom – z dieťaťa sa stáva adolescent.

Pomenúvanie objektívnej reality zodpovedá vnútornému svetu človeka. Psychické zmeny v období puberty vplývajú aj na zmenu lexiky, ktorá sa odrazí aj v pomenovaniach orientačných bodov spoločenského priestoru.

Jednou z najdôležitejších podmienok vzniku MST je začlenenie jednotlivca do sociálnej skupiny a jeho následná socializácia. U detí je táto podmienka splnená približne vo štvrtom roku života, keď vstupujú do kolektívu v materskej škole. Pri spoločných hráčach sa začinajú orientovať v teréne, kde sa hrajú a chodia na spoločné vychádzky. Začiatok fáza orientácie je apelatívne vymedzenie priestoru (najčastejšie predikativne) – *tam, kde sú nízke stromčeky, kde vodička tečie* a pod. Neskôr nastáva, v rámci sociéty (tryedy, prípadne menšej skupiny), designácia jednotlivých onymických bodov a pôvodné apelatíva sa proprializujú. Vzniká model $0 \rightarrow A \rightarrow MST^1$.

Sociálny priestor, v ktorom sa pohybujú deti, je značne obmedzený. Z toho vyplýva, že deti často pomenúvajú geomorfologické body pre bežnú komunikáciu inak bezvýznamné. Z ich pohľadu je však dôležité presne vyčleniť a pomenovať využívaný priestor.²

¹ 0 označuje nepomenovaný priestor, A – apelativum, MST – mikrosociálne toponymum (proprium), ? označuje pomenovaný priestor, ktorého oficiálny názov (chotárny názov) však informátor nevedel uviesť (najčastejšie ide o väčšie geomorfologické objekty, pri ktorých predpokladáme, že musia byť pomenované).

² V získaných detských MST sme často zaznamenali názvy, ktoré boli spojené so sánkováním. Ako deti sme rozlošovali v priestore 200 x 100 metrov dve trate a celkovo 4 onymické body – dlhšia, ale pomalšia trať viedla *Od leteckého*, volali sme ju *Na zákrutu* a končila *Fri rampa*. Druhá, kratšia, ale rýchlejšia, predstavovala vlastne spojniciu východiskevšého a koncového bodu prvej trate. Viedla pomedzi

Lexika detských MST zodpovedá vyjadrovacím schopnostiam detí: v názvoch sa vyskytujú deminutíva – *Malá hôrka*, *Naša dolinka*, *Lesík*, *Pod lesík*, *V lesiku*, *Studnička*, *Nad žliebok*, *Múrik*, *Ku kapličke*, *Jablonka*, *Údoličko*, *Popod horičku*, *Ku staničke*, *Školička*, *Horička*, *Hôrka*, *Na kamienky*, *Kuchynka*, *Ku korýtkam*, *Naše miestečko*. Ako onymické body často slúžia dominantné objekty – osamelé stromy: *Drevená jahoda* (moruša), *Tri stromy*, *Pri topoľoch*, *Ku víbam*, *Pri strome*, („v hore ležal vyvalený strom od korenov“), *Pod vŕbou*, *Hruška*. Ako orientačný bod prípadne slúžia objekty, kde sa hrajú (nastáva proprializácia apelativ): *Pri rampe*, *Ku krmelcu*, *Za garážami*, *Panely*, *Antuka*, *Práchnivý stĺp*, *Krovisko*, *Na kvádre*, *Altánok*, *Studnička*, *Škvara*, *Posedy*, *Senník*, *Za drevom*, *Na koniec plota*, *Včelin*, *Vodárenička*. Časť názovov označuje rôzne detské stavby – skrýše, bunkre: *Hniezdo* („skrýša z konárov v korune stromu“), *Naša skrýša*, *Kolibra*, *Bunker*, *Do bunkra*. Tieto názvy majú tendenciu byť prenášané³, pretože označujú rovnaký (funkčný) objekt, ale vždy na iných miestach. O prenášaní pomenovania svedčí zápis jednej respondentky – „vždy miesto, kde sme si bunker postavili“.

V niekoľkých pomenovaniach detských MST sa odráža detská fantázia – *Peklo* („Muránka sa tam rozlieva...bolo tam veľa bahna...dusivá atmosféra a hmly“), *Zaminovaná oblasť* (informátor uviedol len „mravčie teritórium“), *Stratený ostrov*, *Perniková chalúpka*, *Mŕtva skala*, *Obria noha* („les“), *U zubatého chrísta*⁴, *Do strašidelného domu*, *Údolie pávich očiek*, *Do obyvačky*, *Kuchynka*, *Vílina bublina*, *Prie hrada raja*, *Hviezdica*, *Hovoriaci strom*, *Pri hadom dome*.

V mládežníckych MST sa odráža búrlivý proces mentálneho i fyzického dozrievania osobnosti, ktorý je sprevádzaný konfliktní s okolím a zároveň protestom, revoltou, nesúhlasom so všetkým oficiálne uznávaným. V tomto prípade aj s názvami, s ktorými sa mladí ľudia stretnávajú.

borovice, ktorých korene vytvárali množstvo skokov. Preto sme ju označovali *Skoky*, pripadne *Na skoky*.

V gemerskej obci Licince deti pomenúvajú jeden kopec troni názvami – *Stovka*, *Osemdesiatka* a *Pedesiatka*. Názov zodpovedá dĺžke trate, ktorú si vybrali na sánkovanie.

³ O prenášaní mien v toponymii piše najnovšie L. Olivová – Nezbedová (1996).

⁴ Výskum sme robili na Gymnáziu Martina Kučučína v Revúcej v sekunde (11 – 12 roční žiaci), septime (16 – 17 roční) a medzi poslucháčmi slovakistiky Fakulty humanitných vied UMB v Banskej Bystrici v druhom ročníku (19 – 20 roční) a vo štvrtom ročníku (21 – 22 roční). Celkovo sme ziskali 175 detských MST. Pri porovnaní dosiahnutých výsledkov z gymnázia a vysokej školy môžeme vyslovíť názor, že študenti slovakistiky mali väčšie pochopenie pre výskum, k práci pristupovali zodpovednejšie a ich informácie možno považovať za relevantnejšie ako odpovede žiakov gymnázia, medzi ktorými sa vyskytla tendencia „ukázať sa“. Preto pristupujeme k názvom typu *Perniková chalúpka*, *Mŕtva skala*, *Obria noha*, *U zubatého chrísta* s určitým odstupom.

Výskum lexiky mládežníckeho slangu je rozsiahly nielen v slovenskej, ale i v celosvetovej lingvistike. Lexikálna stránka mládežníckych MST spadá tiež do oblasti slangu. Oproti "bežnému" slangu však v MST nefunguje manifestačná gestačnosť slova *navonok* (v tom prípade by už nešlo o MST, ale o mikrotoponymum – teda názov všeobecne známy), ale len gestačnosť v rámci skupiny. Používanie názvu zároveň poukazuje na sociálnu príslušnosť ku skupine.

Mládež sa v súčasnosti často stretáva v baroch a pohostinstvách. Ich názvy si upravuje do slangovej podoby, niektoré vznikajú z recesie alebo ich upravuje do podoby, ktorou vyjadruje odpor, nesúhlas s oficiálnym názvom – bar Aladin – *Áčko*, denný bar – *DB* alebo *Débécko*, bistro U Kurky – *Kuracie bistro*, bufet postavený z plechu – *Plecháč*, reštaurácia na futbalovom štadióne – *Kopačka*, reštaurácia na hokejovom štadióne – *Na puku*, Fontána – *U de Gaulle* (aj *De Gaulle*)⁵, Modrá guľa – *Kocka*⁶, Mystic bar – *Mysbar*.

V niekoľkých dotazníkoch (len od študentov Gymnázia Martina Kukučína v Revúcej) sme zaznamenali označovanie mestských častí obývaných Rómami podľa vzoru černošských štvrtí v USA – rómske sídlisko na Ulici SNP v Revúcej – *Bronx*, rómska osada v chotárnej časti Kiešková – *Bronx city*⁷, časť v Jelšave – *Brooklyn*.

Aj pri mládežníckych MST, podobne ako pri detských MST, sme zaznamenali u študentov slovenského jazyka zaujímavejšie výsledky ako u študentov gymnázia. Vek vysokoškolákov a ich vzťah k jazyku im umožnil „nadhlás“ nad vecou. Pri MST často uviedli aj oficiálny názov a motiváciu, pričom sa z pomenovaní nestratila slangovosť – Konský hájik – *Koňak*, Lazštek – *Laz Vegas*, Štrkovisko – *Štrkáče*, Námestie Maratónu mieru (nahá socha bežca) – *Pod vtáčikom*, ihrisko TJ Lokomotíva Spišská Nová Ves – *Lokotka*, Stĺp Panny Márie – *Pri moráku* (morový stĺp), pomník sovietskych vojakov na Námestí SNP – *Pri čiernom* (motivácia je podľa čierneho mramoru). Do tejto skupiny patria aj názvy *Na cmitere* (cintorín), Kalvária – *Svetý kopeček*, Hron – *Cervená řeka*, ktoré zámerne „počeštili“.

Študenti gymnázia väčšinou uvádzali názvy pomocou zmeny proprializovaného apelatíva – Za vodou – *Za mlynom*, Priehod – *Za nemocnicou*, Skalka – *Pod vykryváčom*, Hlinisko – *Bagrovisko*, Skalka (kúria) – *Biely dom*, Papučkova dolinka – *Kaňon*. Jeden dotazník obsahoval názvy, o pravdivosti ktorých možno pochybovať – informátorka si ich pravdepodobne vymyslela –

⁵ Respondent uviedol motiváciu názvu – „oproti reštaurácii je socha kapitána Nálepku“.

⁶ „Ukážkový“ nesúhlas s oficiálnym názvom – do opozície lexémy guľa postavili lexému kocka.

⁷ Deti tento objekt volajú *Cigánsky kopec* – teda podľa obyvateľov, ktorí tam bývajú. V mládežníckom názve *Bronx city* je prítomný negatívny rasový motiv.

Za Laca – *Láďa*, Skalka – *Smrtka*, Hlinisko – *Vodník*, Papuča – *Bogandža*, rybník – *Rakyta*, Fliper (Miková) – *Delfín*, potok – *Člupník*.

O zmene pohľadu na svet u detí a dospievajúcich svedčia napr. názvy, ktoré uviedla jedna šestnásťročná respondentka – ako detské MST uviedla *Na druhú stranu* („ked' sme boli malé, hrávali sme sa za cestou pri dome“) a *Za garážami* (lúka za garážami), ale mládežnícke MST uviedla *Pri Nagyovi* (lúka pri papiernictve, kde predával „chlapec, ktorý sa podobal na Petra Nagya“). Po prechode do obdobia dospievania sa do centra pozornosti dostávajú iné objekty a ich motivácia môže byť tiež odlišná. V tomto pripade išlo o motiváciu podľa chlapca, ktorý sa podobal na spevácky idol.

V mikrosociétach, ktoré sú zjednotené na báze veku, by sme mohli vydeliť aj skupinu dospelých. V. Feglová píše, že „každá veková skupina tak v sebe tradovala názvy a pomenovania z detstva, dospievania i dospelosti. Staroba ako veková kategória už neumožňovala rozširovanie orientačných bodov v teréne. Starý človek, ktorý sa zúčastňoval len obmedzených pracovných a spoločenských aktivít, si uchovával v pamäti len tie, ktoré sa viazali k jeho aktívному životu v spoločenstve“ (Feglová, 1993, s. 133). Názor V. Feglovej je zaujímavý a MST⁸ dokazujú správnosť tohto tvrdenia. MST sú totiž uzavreté spoločensky a časovo. Spoločenská uzavretosť a ohraničenosť vyplýva z (ne)početnosti sociálnej skupiny⁹ a časová ohraničenosť znamená, že MST sú zviazané s vekom ich používateľov. Pri spomienkach členov skupiny napr. na detstvo sa oživujú aj jednotlivé názvy.¹⁰ MST používané v jednotlivých „vekových“ skupinách by sme mohli označiť spoločným termínom **generačné MST**. V skupine dospelých však MST môžu fungovať len veľmi ojedinele, pretože sú „vytláčané“ oficiálne zaužívanými toponymami v obci.

⁸ V. Feglová hovorí o orientačných bodoch nižšieho rádu pomenovaných podľa udalostí a situácií vyplývajúcich z činnosti jednotlivých generačných vrstiev (Feglová, 1993, s. 132).

⁹ Z hľadiska komunikácie musia byť najmenej dvaja členovia, ktorí vytvárajú skupinu a používajú MST. V anketových lístkoch sme zaznamenali 3 odpovede, ktoré dokazujú individuálne používanie názvov – *Na kopec* („volám jeden kopec, na ktorý rada chodím“), *Dvihacie žalúdky* („môj kopec“), *Oko* („poznám len ja – preto to nazývam Oko, lebo stadiaľ vidno celú našu dedinu“). Takéto pomenovanie nespĺňajú základnú podmienku toponým – označiť a pomenovať objekt pre iného človeka. Tieto názvy nevstupujú do komunikačného reťazca, pretože im chýba spoločný kód a zostávajú skôr v rovine meditácie ako komunikácie.

Horná hranica počtu členov mikrosociéty nie je presne určená. Pri MST s prvkami argotu sa však pohybuje na nižšom stupni ako pri „bežných“ MST.

¹⁰ Ide o ten istý proces, ako pri „prežívani“ prezývok – na abituirantských večierkoch, stretnutiach priateľov z detstva atď. sa často spomínajú nielen prihody, ale aj prezývky spolužiakov a priateľov. Z tohto pohľadu by sme prezývky mohli terminologicke označiť ako **mikrosociálne antroponymá**.

U dospelých môžeme vyčleniť iné druhy MST – napr. **pracovné, rybárske, pol'ovnícke**.

Rodinné MST v doterajšom onomastickom ponímaní sa viažu ku chotáru obce, kde má príslušná rodina majetok. Vznik tohto druhu MST je často emocionálne motivovaný vzťahom k majetku ako symbolu dedičstva či pokračovania rodu, prípadne citovým vzťahom k nadobúdateľovi majetku (napr. *Maminé* – pole kúpila stará mama). Do skupiny rodinných MST však môžeme počítať aj toponymá, ktoré vznikli spontánne na rodinných výletoch, prechádzkach a ktoré neskôr fungujú ako základné orientačné body – *Otcova skrýša, Luckina skrýša, Na tvojom (Luckinom) briežku, Pri Majkovom potoku, Pri Majkovom mravenisku, K Budíkovi*. Takéto pomenovania boli motivované spoločnými zážitkami a sú s nimi zviazané (*Kde nás kravy naháňali, Miesto, kde sme videli srnky*), prípadne vznikli ako okazionalizmy – *Osičnikovisko, Dubákovisko*.

Emocionálny appendix týchto MST je obsiahnutý v hypokoristickej podobe osobného mena ako časti toponyma, prípadne v topoformante (zväčša má deminutívnu podobu, ktorá vyjadruje kladný vzťah) – *Lúčka* (nie malá lúka ale **naša** lúka). Emocionalita a pocit rodinnej príslušnosti môže byť vyjadrený aj živým osobným menom – *Do záhrady u Lenov* (záhrada patrila maminej krstnej mame a ich meno „do domu“ bolo „Do Lenov“).

Pri rodinných MST ide o najtesnejšie spojenie človeka s geomorfologickým objektom¹¹ a najčastejšie vzniká model pomenovania [0 → A → MST], prípadne [? → A → MST]. Počet členov, ktorí ovládajú a používajú MST v rodine, je ohraničený počtom členov rodiny. Aj tu však môžeme vyčleniť okruh príslušníkov rodiny, ktorí ovládajú všetky MST a okruh, ktorým nie sú známe všetky pomenovania¹².

Pri terénnom výskume v obci Muránska Zdychava sme získali rodinné MST lúk, ktorých názvy sa ustálili v rámci rodiny, pretože „majetky sa rýchlo menili“ a ich lúky a políčka ležali blízko týchto pozemkov, preto bolo potrebné pomenovať orientačné body na vymedzenie vlastných majetkov. K takýmto rodinným MST patria názvy *Blaškovo, Štrbánske lúky, Hotkovskie lúky, Janovo Horáčikova lúka* (oficiálne názvy týchto lúk nepoznali).

Niektoré názvy boli motivované zmenou pôvodného proprializovaného apelatíva – oficiálny názov Veľký priehod nazýval jeden z majiteľov *Pot plánku* alebo *Gu pšoľincu* (pri plánke mal postavený včelín).

¹¹ О. С. Ахманова и В. Д. Беленькая говорят о антропологическом смеровании („антропологическая направленность“) топонима (Ахманова – Беленькая, 1967, с. 81).

¹² Do skupiny členov rodiny, ktorí nemusia ovládať všetky rodinné MST, môžeme zaradiť tých, ktorí neboli úplne zainteresovaní do domáceho hospodárstva (deti na štúdiách, osamostatnené deti atď.). Jedna respondentka uviedla takéto rodinné MST – *Na starkinom* (bez oficiálneho názvu), *Vrch* (Krákorov vrch), *Za vrchom* (Kozi vrch), *Pod vrchom* (Orlovcev vrch) s poznámkou: „otec to možne nepozná“.

Časť rodinných MST bola pomenovaná podľa tvaru pozemku *Úska*, *Okruhlá* (oficiálne Pod stodolou), *Dlhá zem*, prípadne podľa predchádzajúceho majiteľa, ku ktorému mohla mať rodina bližší vzťah – *Ďuricova jama*, *Kunová*, *Mikloška*, *Za Klinšovou stodolou* (oficiálne názvy informátori nepoznali).

Skupinu pracovných MST¹³ reprezentujú názvy, ktoré používajú (používali) ľudia pracujúci v prírode – roľníci, pastieri (*De sa žinica viľala* – Habovštiak, 1970, s. 26) lesní robotníci, uhliari atď. A. Habovštiak sa stretol s touto problematikou pri zbieraní toponymického materiálu pre monografiu Oravské chotárne názvy, v ktorej konštatuje, že „tento typ názvov, ako ani ostatné viacčlenné názvy nemali často už všeobecnú platnosť“. Nepoužívali ich vždy všetci obyvatelia obce, ale iba istá skupina obyvateľov, napríklad tzv. raľníci, t. j. gazdovia, ktorí obrábali pole jednej rale“ (Habovštiak, 1970, s. 25). Pri vzniku viacslovných pomenovaní časti chotára obce Krivá uvádza Habovštiak takýto model:

1. *Turinek* (základný názov),
2. *Prední Turinek*, *Zadní Turinek*,
3. *Na prednom Turinku*,
4. *Hore na prednom Turinku*,
5. *Od Kálanieho hore na prednom Turinku*.

Názvy uvedené v bodoch 1 – 2 „sú všeobecne známe a zaužívané. Ostatné názvy nemajú charakter záväzných názvov, lebo iba spresňujú tie časti poľa a rale, ktoré tam obrábali isté rodiny“ (Habovštiak, 1970, s. 25). Pomenovania v bodoch 3 – 5 môžeme teda považovať za MST rodinného, prípadne pracovného typu (pre skupinu „raľníkov“).

Pracovné MST často tvoria predikativne toponymá (Majtán, 1996, s. 28), ktoré označujú miesta, kde sa odohrala určitá tragická udalosť – *Kde Jana zabilo*, *Kde Martina hrom zabil*, *Kde kobyla zdochla*. MST, ktoré označujú miesta spojené s tragickej udalosťou sa často stanú známe v celej obci a ne-skôr začnú fungovať ako chotárne názvy¹⁴.

Spoločnou črtou polovníckych a rybárskych MST je to, že často vznikajú z potreby detailnejšieho označovania terénu či vodného toku (preto je častý model [0 → A → MST]). Rybárske MST označujú miesta pôvodne nepomenované – nastáva proprializácia apelatív (piesčitý breh → *Pieskisko*, breh v tieni → *Tôňa*, betónový výbežok → *Na špici*, → *Oproti špicu*), prípadne názvy vznikajú metaforicky (vyčnievajúca plochá skala → *Matrac*). V rámci „domácich“ rybárov sa vyskytujú menšie skupiny, ktoré používajú

¹³ Pôvodne sme túto skupinu označovali terminom profesijné MST, ale do tejto skupiny možno zaradiť aj názvy perisk (k tomu Feglová, 1993, s. 132) v jednotlivých dedinách, a vtedy nešlo o používanie názvov skupinou profesionálnych práčok.

¹⁴ Pri tomto type MST možno najlepšie sledovať prechod MST k chotárnym názvom – rozšírením okruhu používateľov sa mení MST na všeobecne známy názov.

ešte detailnejšie členenie – tito delia spomínané MST Matrac na *Horný matrac*, *Dolný matrac*, prípadne *Malý matrac*, *Väčší matrac*. Rybári na brehu vodnej nádrže Miková nedaleko Revúcej pomenúvajú 13 stanovišť (ide o plochu veľkosti približne 500 x 300 metrov) – *Pred hotelom*, *Na zatáčke pri povodí Hrona*, *Na výpustke*, *Pod lípou*, *Pod cestou*, *Na betónoch*, *Pri udiarni*, *Pri kameňolome*, *Lúbenická zátoka*, *Pod čerešňou*, *Pri rákosí pod horou*, *Pri rákosí na jednotke*, *Na prepade*.

Vzuk poľovníckych MST je tiež vynútený potrebou podrobne pomenovať terén (v doline Michlova rozoznávajú časť Michlova a Zadná Michlova, podobne les Bartova – *Bartova* a *Zadná Bartova*). Niektoré poľovnícke MST dostali pomenovanie podľa príhod spojených s miestom – *Kde lišku páli* (informátor uviedol: „Už aj ten je mŕtvy, čo streli tu lišku. Nemali lišky cenu, nechcel nikto zobrať, tak spálil lišku“), *Hrkotáč* (jeden z poľovníkov prebíjal zbraň na diviaka, náboje mu zhrkotali a diviak ušiel). Tieto názvy majú pejoratívnu motiváciu. Iné poľovnícke MST vznikli proprializáciou apelatív – *Ku dubu*, *Pod jedľu*, *Ku borsukom* (hniedzisko jazvecov).

Skúmanie existencie a fungovania terénnych názvov v menších sociálnych skupinách ponúka nový pohľad na používanie toponým v komunikácii, pričom sa prihliada aj na iné (mimojazykové) skutočnosti.

Literatúra

- АХМАНОВА, О. С. – БЕЛЕНЬКАЯ, В. Д.: Тодоимника как социолингвистическая проблема. Филологические науки, 1967, и. 6, с. 79 – 89.
FEGLOVÁ, V.: Priestor ako antropologický fenomén. In: Slovenský národopis, 41, 1993, s. 131 – 138.
HABOVŠTIAK, A.: Oravské chotárne názvy. Banská Bystrica, Stredoslovenské vydavateľstvo v Banskej Bystrici 1970. 93 s.
MASTÁN, M.: Z lexiky slovenskej toponymie. Bratislava, Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1996. 191 s.
OLÍVOVÁ – NEZBEDOVÁ, L.: Poznámky k přenášení jmen v toponymii. In: Acta onomastica, XXXVII, 1996, s. 133 – 135.

Żeńskie postacie nazwisk w dialektach polskich i słowackich

Virginia Mirosławska

Poński instytut, Bratislava

Celem artykułu jest porównanie sposobów tworzenia żeńskich postaci nazwisk w gwarach polskich i słowackich. Przedmiotem opracowania są jedynie środki słowoźródłowe, syntaktyczne sposoby wyrażania zależności pokrewien-